

Historici pomáhají zlepšit vztahy Česka a Lichtenštejnska

Ještě před třemi lety patřilo Lichtenštejnsko mezi jediné tři země na světě, se kterými nemělo Česko navázány diplomatické styky. Důvod? Rozdílný pohled představitelů obou zemí na historické události, jež se odehrály v polovině minulého století a jež mimo jiné vyústily v konfiskaci majetku rodu Lichtenštejnů na území tehdejšího Československa. Dnes se odborníci z obou zemí ve společné komisi snaží odkrývat historická tabu a přispět ke zlepšení vzájemných vztahů.

Lichtenštejnové až do 20. století patřili k nejstarším, nejbohatším a také nejvlivnějším šlechtickým rodům střední Evropy. V českých zemích drželi rozsáhlé majetky zejména na Moravě, kde se rod usadil už ve 13. století v době panování Přemysla Otakara II. O své majetky v Československu přišli Lichtenštejnové částečně již v důsledku pozemkových reforem po první světové válce. Zbývající majetek jim pak byl zkonfiskován po druhé světové válce na základě Benešových dekretů.

Zpráva komise pomůže při vyjednávání

Právě otázka majetkového vyrovnání mimo jiné dlouho komplikovala vztahy obou zemí. V současné době je však situace zcela jiná. Po navázání diplomatických styků, k němuž došlo v roce 2009, se ministři zahraničí obou států domluvili na zřízení Česko-lichtenštejnské komise. Ta se nyní zaměřuje na popis a interpretaci historie jak v rovině vztahů mezi oběma zeměmi, tak s ohledem na spojení Lichtenštejnů s utvářením středoevropského prostoru v minulých staletích. Otázky týkající se role rodu v bouřlivých událostech 20. století tedy tvoří jen část bádání historiků. Do práce jsou zapojeni i odborníci z Masarykovy univerzity a Filozofická fakulta MU je dokonce oficiálním sídlem komise.

„Naše práce se poněkud vymyká obvyklým postupům historikovy práce. Jednak proto, že se bezprostředně dotýká i současnosti, a také proto, že souvisí s diplomatickými vztahy obou zemí,“ říká spolupředseda komise Tomáš Knoz z Historického ústavu Filozofické fakulty MU. Historici proto pořádají workshopy zaměřené na užší témata, jejichž součástí jsou nejen tradiční referáty, ale zejména diskuse, které se stávají podkladem pro publikace a zadávání výzkumných a diplomových prací studentů.

„Po třech letech fungování komise by měla být vydána syntetizující zpráva, v níž bychom rádi dospěli k velmi konkrétním výsledkům, jež dáme k dispozici politickým představitelům obou zemí a samozřejmě také veřejnosti,“ uvádí Knoz. Upozorňuje ale, že komise není zřízena proto, aby vyřešila otázku majetkových vyrovnání. „Nezabýváme se jen diplomatickými vztahy dvou samostatných států, ale také samotnými dějinami rodu,“ doplňuje.

Obraz Lichtenštejnů v českých hlavách

První z řady workshopů, které komise uspořádala, nesl název Místa Lichtenštejnské paměti. „Jde o zásadní téma, protože se zabývá mimo jiné tím, co si obvykle Češi představí, zazní-li jméno Lichtenštejnové. Více než to, co se skutečně v dějinách odehrálo, je totiž často podstatné, jaký obraz o událostech a historických skutečnostech v nás vyvolávají následné interpretace,“ vysvětluje Knoz. Podobně jako je třeba představa husitů v hlavě průměrného Čecha výrazně ovlivněna pozdějšími výklady spisovatele Aloise Jiráska a režiséra Otakara Vávry, mají na obraz Lichtenštejnů vliv informace získávané v průběhu posledního půlstoletí z oficiálních informačních zdrojů, z médií, učebnic nebo třeba z průvodcovských textů na někdejších lichtenštejnských zámcích. I díky uskutečněnému workshopu by tato témata měla být zkoumána prostřednictvím studentských diplomových prací.

České povědomí o Lichtenštejnech může být podle Tomáše Knoze velmi různorodé. Obraz rodu, jehož dějiny, tradice a historická paměť byly konstruovány za zcela odlišných podmínek, se totiž obtížně vnímá, pokud člověk přemýšlí v tradičních kategoriích moderních národních států 20. století. „Rodová paměť Lichtenštejnů vyrůstala z místních tradic a velmi těsně se přimykala k moravské a rakouské krajině. Sami Lichtenštejnové již v poměrně vzdálené minulosti zdůrazňovali své vazby ke staré české a moravské šlechtě. Už kvůli tomu, aby eliminovali negativní historický obraz zdánlivě kontroverzní osobnosti Karla I. z Lichtenštejna, jenž vznikl kvůli jeho roli v průběhu stavovského povstání a při exekuci povstalců na Staroměstském náměstí,“ vysvětluje historik.

Lichtenštejnové díky svým državám vytvořili celek překračující hranice jednotlivých historických zemí, který se po skončení první světové války ocitl na území několika nástupnických států. „I proto si s jejich majetky a vůbec s jejich fungováním ve střední Evropě jednoznačně nevěděla rady ani meziválečná Československá republika a už vůbec ne společnost po roce 1945 a 1948,“ říká Tomáš Knoz. Dosavadní výsledky práce Česko-lichtenštejnské komise historiků nicméně naznačují skutečnost, že některé historické stereotypy spjaté s dějinami Lichtenštejnů ve střední Evropě přezívají i do dnešních dnů. „Současné debaty o smyslu evropské integrace ukazují, že ne vždy jsme jednoznačně připraveni přestat přemýšlet v úzce vymezených kategoriích národních států 20. století,“ uvádí Knoz a doplňuje, že práci historiků to nicméně bránit nemůže. Další workshop nazvaný Lichtenštejnové: Kontinuity – Diskontinuity se uskuteční v červnu.

David Povolný

Odkaz na on-line vydání Muni.cz:

<https://www.online.muni.cz/veda-a-vyzkum/2836-historici-pomahaji-zlepsit-cesko-lichtenstejske-vztahy>